

здібностей учнів, вони дають можливість відтворити деякі природні явища, що відбуваються в навколишньому середовищі та познайомитися з властивостями природних об'єктів. Також, досліді допомагають виявити вплив факторів середовища на досліджувані об'єкти і формування світогляду. Рівень спостережливості, і розвитку мови теж залежить від включення молодших школярів у практичну діяльність. Необхідно враховувати те, що досліді розвивають інтерес до навчання, формують творчі здібності дітей, активізують теоретичну і практичну пізнавальну діяльність учнів, розвиваючи їх мислення, практичні вміння і навички.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Байбара Т. М. Методика навчання природознавства в початкових класах: навчальний посібник / Т. М. Байбара; Міжн. фонд «Відродження». — К.: Веселка, 2010.
2. Біда О. А. Досліді на уроках природознавства та сільськогосподарської праці // Рідна школа. — 2000.
3. Хитяєва Л. П. Цікаві завдання з природознавства для початкової школи / Хитяєва Л. П. — Харків: Веста: Видавництво «Ранок», 2008.

Рясна Л. В.

здобувачка вищої освіти

Смоляннюк Н. М.

к. п. н., доцент

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди,

м. Харків, Україна

МУЗИКА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

На сьогоднішній день проблема розвитку творчих здібностей у дітей гостро постала перед вихователями та педагогами. Відповідно до Концепції Нової української школи «...кожна дитина — неповторна, наділена від природи унікальними здібностями, талантами та можливостями. Місія нової української школи — допомогти розкрити та розвинути здібності, таланти і можливості кожної дитини...» [1].

Розвиток творчих здібностей учнів початкової школи є предметом дослідження багатьох педагогів-дослідників (Ю. Коптіла, Т. Обертас, О. Протас та інших), у своїх працях вони окреслюють різноманітні методи та засоби, що сприяють розвитку творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку. На думку М. Бахтіна, І. Вихованець, В. Глоцер, Г. Кудіна, О. Лустіна одним із ефективних засобів розвитку творчих здібностей молодших школярів є музика.

Розвиток творчих здібностей дітей — це поступовий та тривалий процес, що відбувається в освітньому середовищі та поза ним. Ми переконані в тому, що предмети Мистецької освітньої галузі є для цього найсприятливішою платформою. Інтегрований курс «Мистецтво» відіграє ключову роль у розвитку творчих здібностей, проте на його вивчення відводиться дуже мало часу.

Згідно зі змінами, які внесені до Державного стандарту (від 21 лютого 2018р.) на вивчення цього навчального предмету відводиться лише 70 годин на рік [2].

Відповідно до чинної програми (Типова освітня програма НУШ 2019 р.), інтегрований курс «Мистецтво», реалізує три змістові лінії: музична, образотворча, мистецько-синтетична, на вивчення цього предмету відводиться 1 година на тиждень, проте багато

педагогів змушені проводити або інтегровані уроки, або чергувати за тижнями музичне та образотворче мистецтво. Ще одна година відводиться на урок дизайну та технологій. Загалом 2 години на тиждень мають молодші школярі для занять творчістю та занурення у мистецтво [3].

Беззаперечно, поринання у світ музики досить цікаве заняття, яке викликає ряд емоцій. Вона пов'язана з багатьма сферами людської діяльності, супроводжує нас чи не щодня.

Дослідники доводять вплив музики на розвиток дітей, на їх емоційний стан. Останнім часом популярний (особливо у роботі з дітьми з інвалідністю) цілий напрямок — терапія творчістю, де чільне місце посідає саме музика. Тобто науково доведено, що музика має терапевтичний ефект. Так К. Шваббе твердить, що музична терапія — це спеціальний метод психотерапії, котрий ґрунтується на суспільній значущості музики [4]. О. Федій яскраво увиразнює психолого-педагогічний та естетотерапевтичний вплив музикотерапії на особистість [5].

У музикотерапії використовують різні сторони її впливу — фізичну, інтелектуальну, емоційну, естетичну і духовну. Застосування вільної імпровізації, співу, композиції, слухання, обговорення музики чи руху під музику мають не тільки лікувально-терапевтичний ефект, але й розвивають творчий смак та приносять естетичну насолоду. Також музика впливає на психічні процеси (мислення, пам'ять, увагу, уяву) [7].

Вивчивши біографії різних композиторів та інших творчих особистостей, ми дійшли висновку, що заняття музикою — це не тільки розвиток творчих здібностей, а й відкриття нових можливостей організму. Так відомий композитор В. Моцарт у чотири роки почав складати музику та грав на кількох інструментах та все життя присвятив музиці, писав музичні твори як на замовлення так і для себе [6].

Історії відомі більше десяти талановитих композиторів, які не зважаючи на вади слуху змогли реалізувати себе як музиканти, відкрити у собі неймовірні здібності, які часом важко обґрунтувати науково.

З метою розвитку творчих здібностей у молодших школярів слід використовувати музичні роботи різного характеру. Це можуть бути твори, написанні спеціально для дітей українськими (М. Лисенко, В. Косенко, К. Стеценко, Л. Дичко, Л. Ревуцький) або зарубіжними авторами (І. Бах, М. Мусоргський, С. Прокоф'єв, К. Сен-Санс, М. Римський — Корсаков, П. Чайковський, та ін.) або класичні твори (Й. Гайдн, Л. Бетховен, В. Моцарт, Ф. Шуберт, Ф. Шопен, Р. Шуман та ін.)

Цінною спадщиною для українських педагогів та музикантів є доробки композитора М. Лисенка, а саме: дитячі опери «Коза-Дерева», «Пан Коцький», «Зима та весна». Твори саме цього композитора наповнені любов'ю до Батьківщини, їх приємно слухати, а також цікаво дивитися. Засобами дитячих опер можна розвивати творчий смак, фантазію, сценічну майстерність, вміння створювати свої постановки. [8]

Заслуговує на увагу збірка для дітей «24 дитячі п'єси для фортепіано» написана вітчизняним композитором В. Косенком. Глибоко народна мова альбому, її простота та ясність захоплює дітей і вони із задоволенням слухають ці невеликі п'єси різного характеру. Викликають інтерес танцювальні п'єси, такі як «Танкова», ті, що пов'язані з образами «За метеликом», «Дощик», «Ранком у садочку». Не залишать байдужими: «Не хочуть купити ведмедика» та радісна «Купили ведмедика». Такі музичні твори допомагають розвивати творчий смак, образне мислення, уяву. У процесі розігрування цих п'єс у вигляді постановок, чи пантоміми спостерігається позитивний результат розвитку творчих здібностей та захоплення учнів [9].

Не менш цікавою є творчість зарубіжних композиторів, так наприклад С. Прокоф'єв написав незвичайну симфонічну казку «Петрик та Вовк», яка стала найвідомішим твором для дітей в усьому світі. Завдяки цій музичній казці діти з легкістю знайомляться з інструментами симфонічного оркестру. Кожен герой озвучений тембром того чи іншого інструменту, а саме Петрик — група струнних, Дідусь — фагот, Пташка — флейта, Кішка — кларнет, Вовк — валторни, Мисливці — литаври й барабан. [10] За допомогою цієї казки діти чують кожну групу інструментів та можливо захочуть також навчитися грати на одному із них, також розвивають образне мислення та уяву, кожен із них увляє, а потім може передати це за допомогою малюнків чи інших засобів.

Своєрідною та незвичайною є сюїта «Карнавал тварин», написана К. Сен-Сансом. Цей твір складається з 14 частин з яких в кожній описано одну тварину за допомогою мелодичних прикрас. Такі твори розвивають творчий смак, музичний слух, та бажання щось створити чи намалювати. У кожній дитини виникають свої асоціації, тому можна навіть зробити цікаву виставку із дитячих малюнків.

Також для розвитку творчих здібностей молодших школярів доцільно використовувати інструментальні програмні твори та класику. Одним із найцікавіших є скрипічний програмний концерт «Пори року» А. Вівальді. У ньому зображені чотири пори року за допомогою звучання скрипок. Також доцільно та корисно використовувати твір «Світанок» із сюїти Пер Гюнт Е. Гріга, цикл «Чотири легенди» Я. Сібеліуса, «Картинки з виставки» М. Мусоргського [11].

Музика — це дуже потужний та надзвичайно ефективний засіб розвитку творчих здібностей учнів молодших класів, який можна поєднувати з іншими видами терапії творчістю. Музика присутня у різних сферах людської діяльності, науково обґрунтовано, що заняття музичним мистецтвом позитивно впливають на протікання психічних процесів, тому вважаємо доречним переглянути кількість виділеного часу на її вивчення у початковій школі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Концепція Нової української школи URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення 07.07 2021).
2. Державний стандарт початкової освіти URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення 07.07 2021).
3. Мистецтво. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli> (дата звернення 09.07 2021).
4. Антонова-Турченко О., Дробот Л. Музична психотерапія: хрестоматія. Київ, 1997. 260 с.
5. Федій О. Музикотерапія в професійній діяльності сучасного педагога. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2009. № 11(174). С. 282-292
6. Композитори. Belcanto.ru — веб-сайт. URL: <https://www.belcanto.ru/comp.html> (дата звернення 09.07 2021).
7. Чепіга С. Г. Спрямованість музичного виховання на формування морально-естетичних якостей особистості. Міжнародна наукова конференція «1025-річчя історії освіти в Україні: традиції, сучасність та перспективи». (м. Київ 22.05. 2014 р.) URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/3824/1/S_Chepiga_konf_UK.pdf (дата звернення 3.07 2021).
8. Лисенко М. Музика. Український інтернет-журнал: веб-сайт. URL: <http://mus.art.co.ua/nykolaj-lyisenko/> (дата звернення 07.07 2021).
9. «24 дитячі п'єси для фортепіано». Музика в школі: веб-сайт. URL: https://denysbereznyi.com.ua/berezhnaya/1class/kosenko_24piesy.html (дата звернення 09.07 2021).
10. Петрик і вовк. Львівська національна філармонія: веб-сайт. URL: <https://philharmonia.lviv.ua/event/peter-and-the-wolf/> (дата звернення 09.07 2021).
11. Програмна музика. Словник музичних термінів: веб-сайт. URL: <http://bibliograph.com.ua/slovar-muzika/139.htm>.